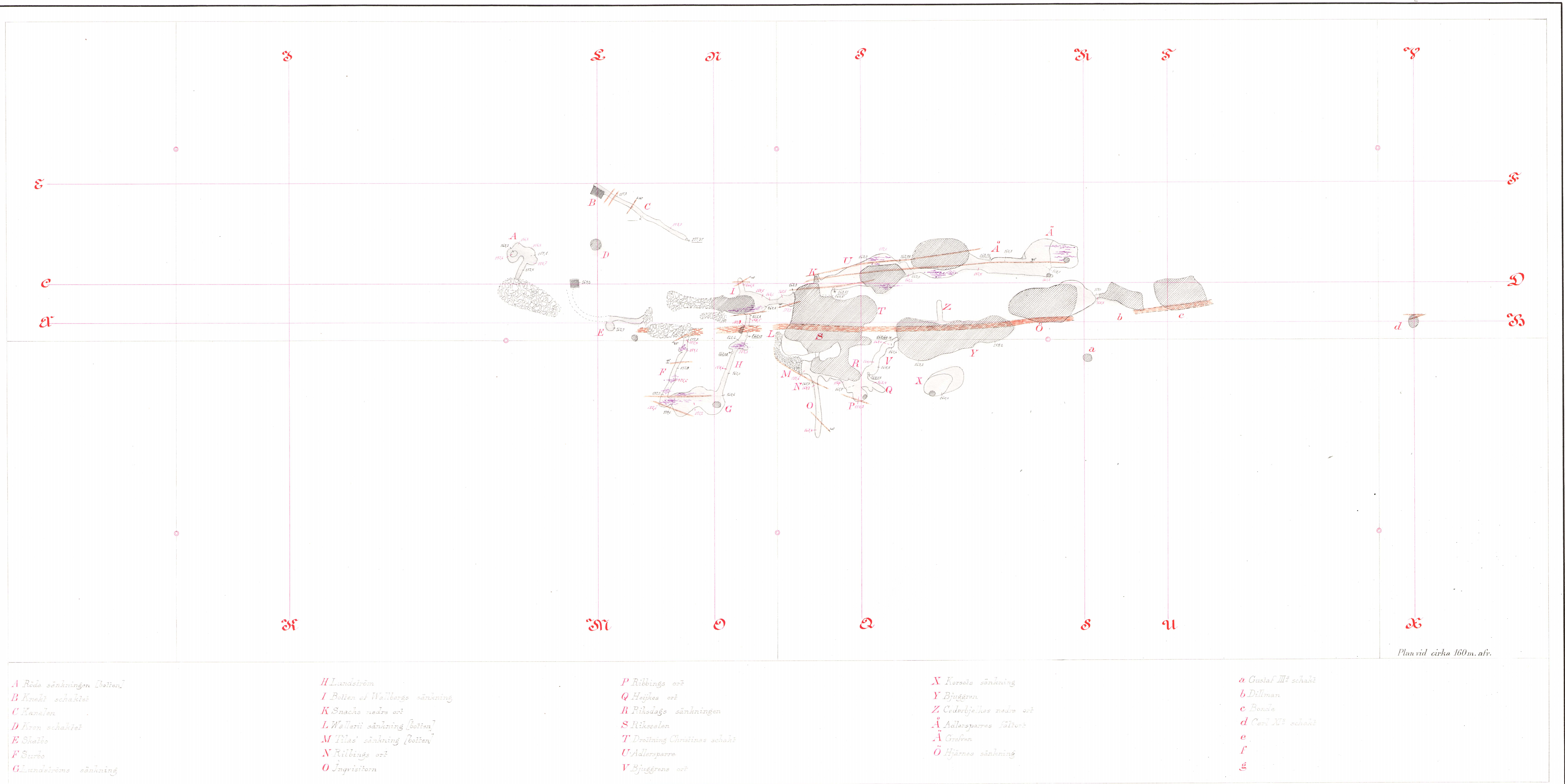
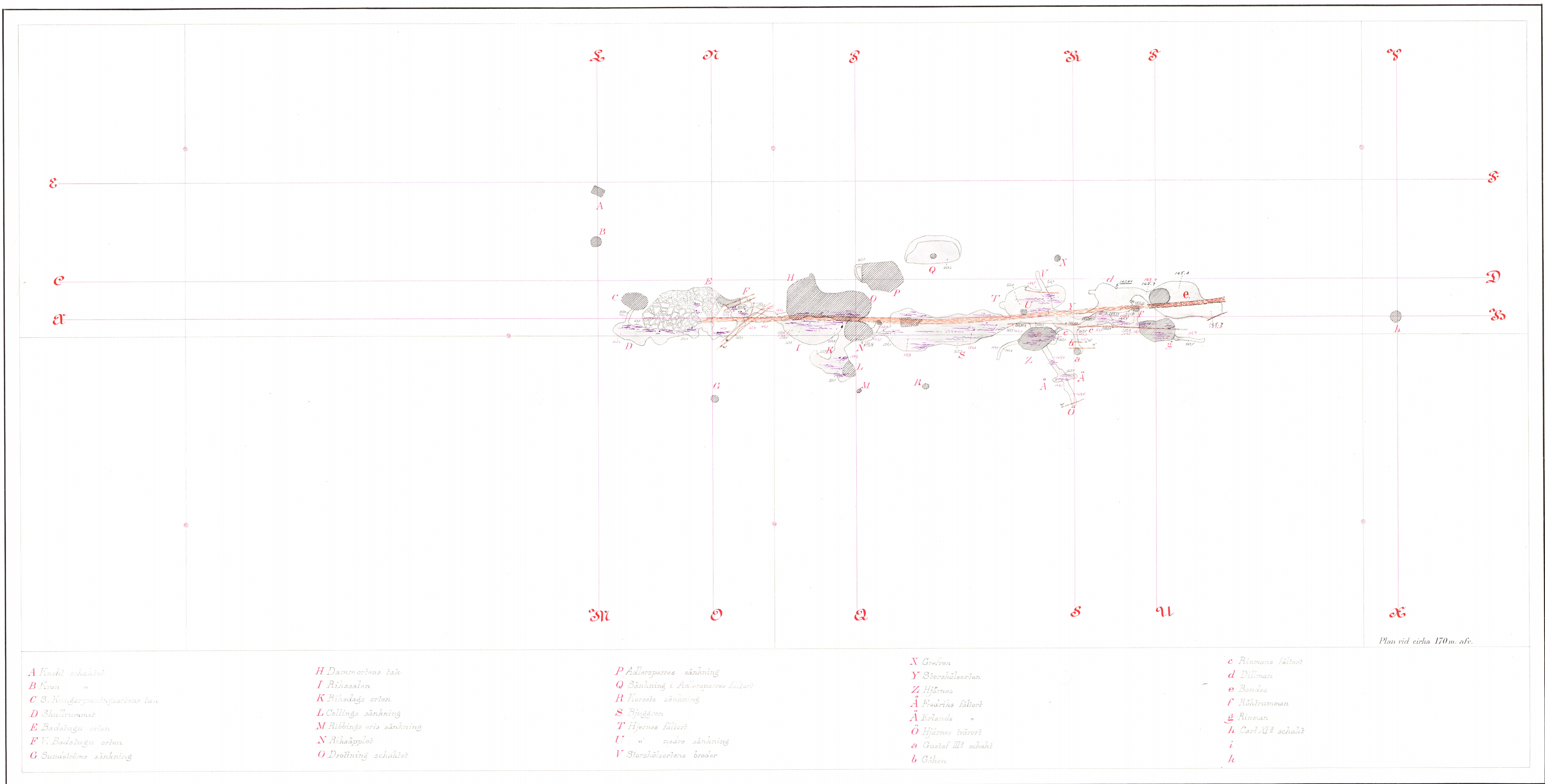
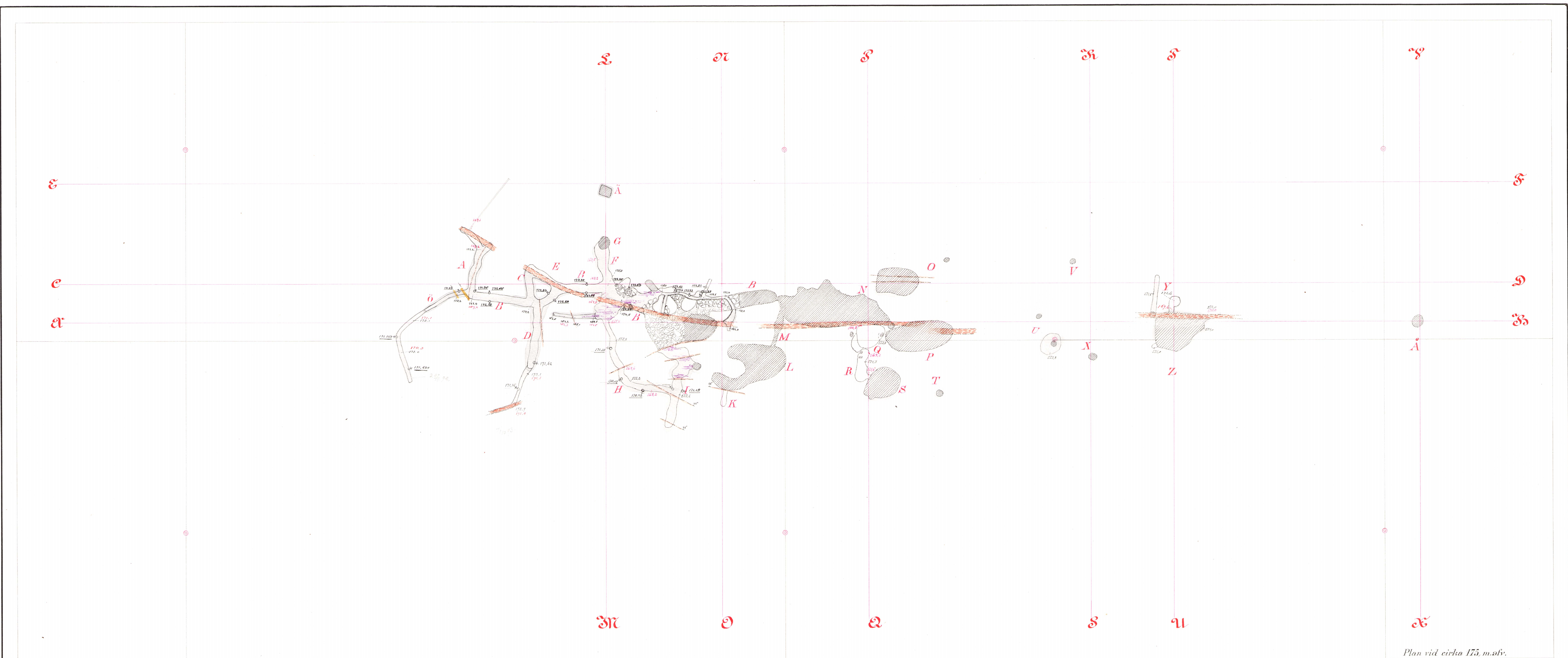

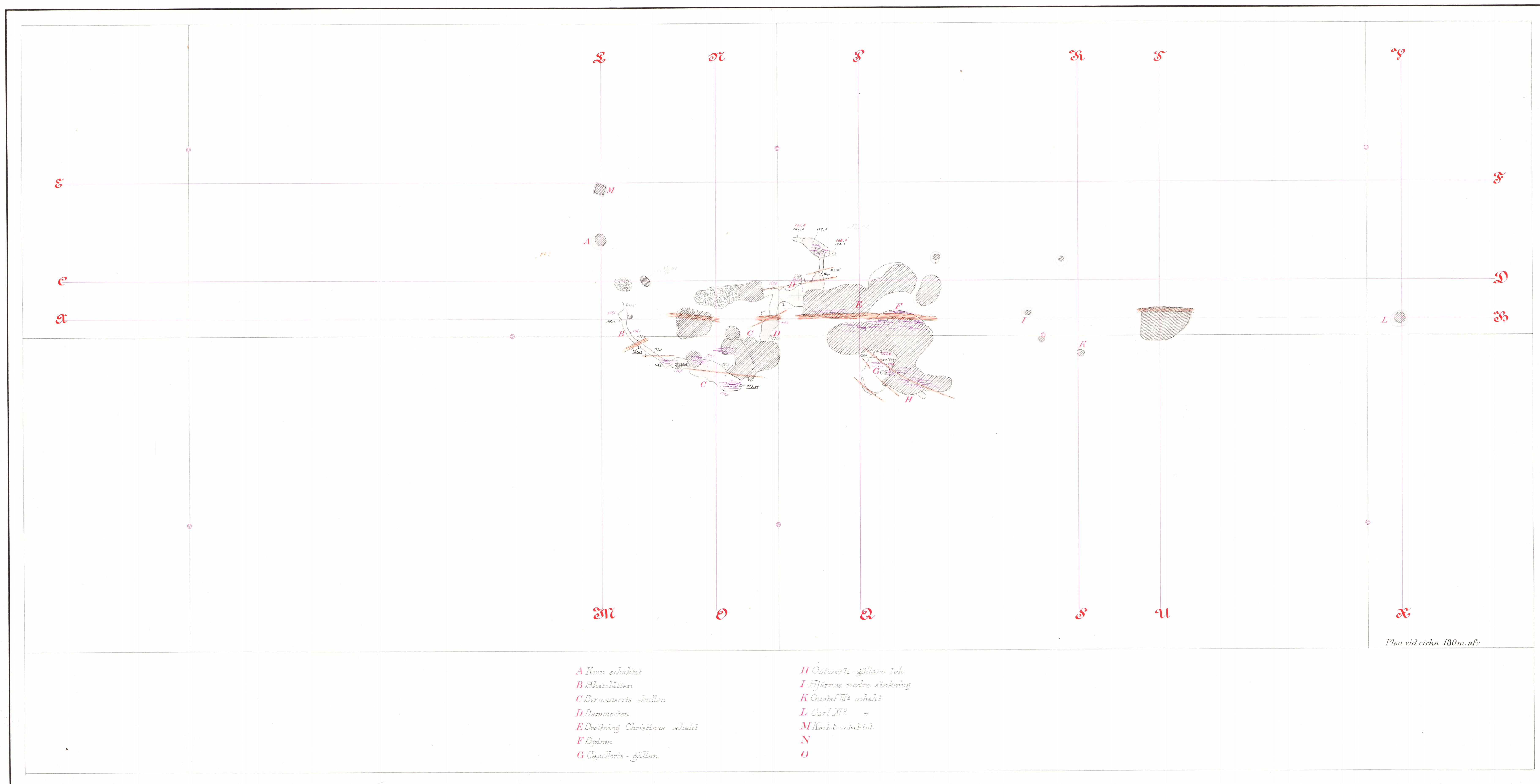

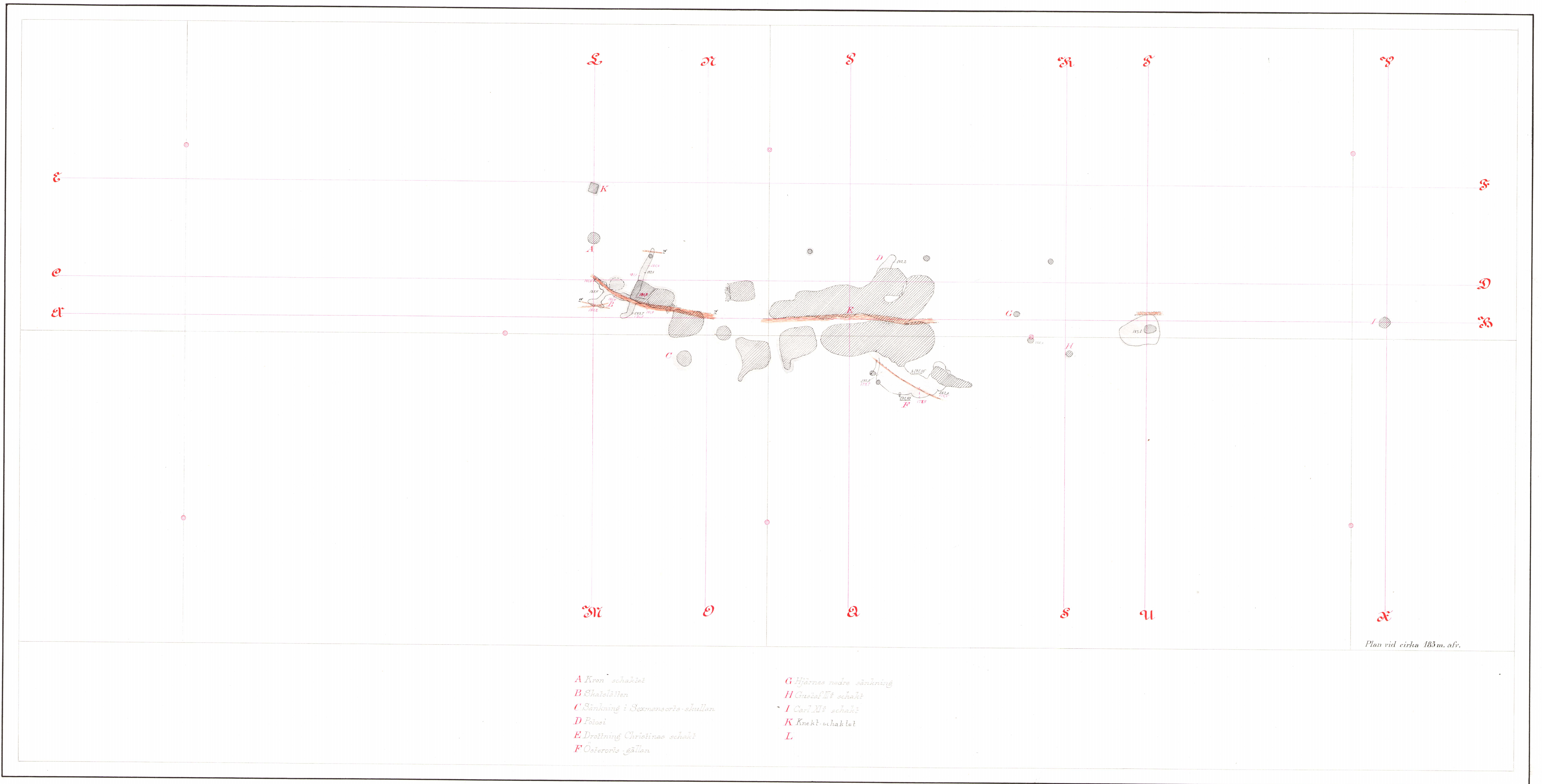

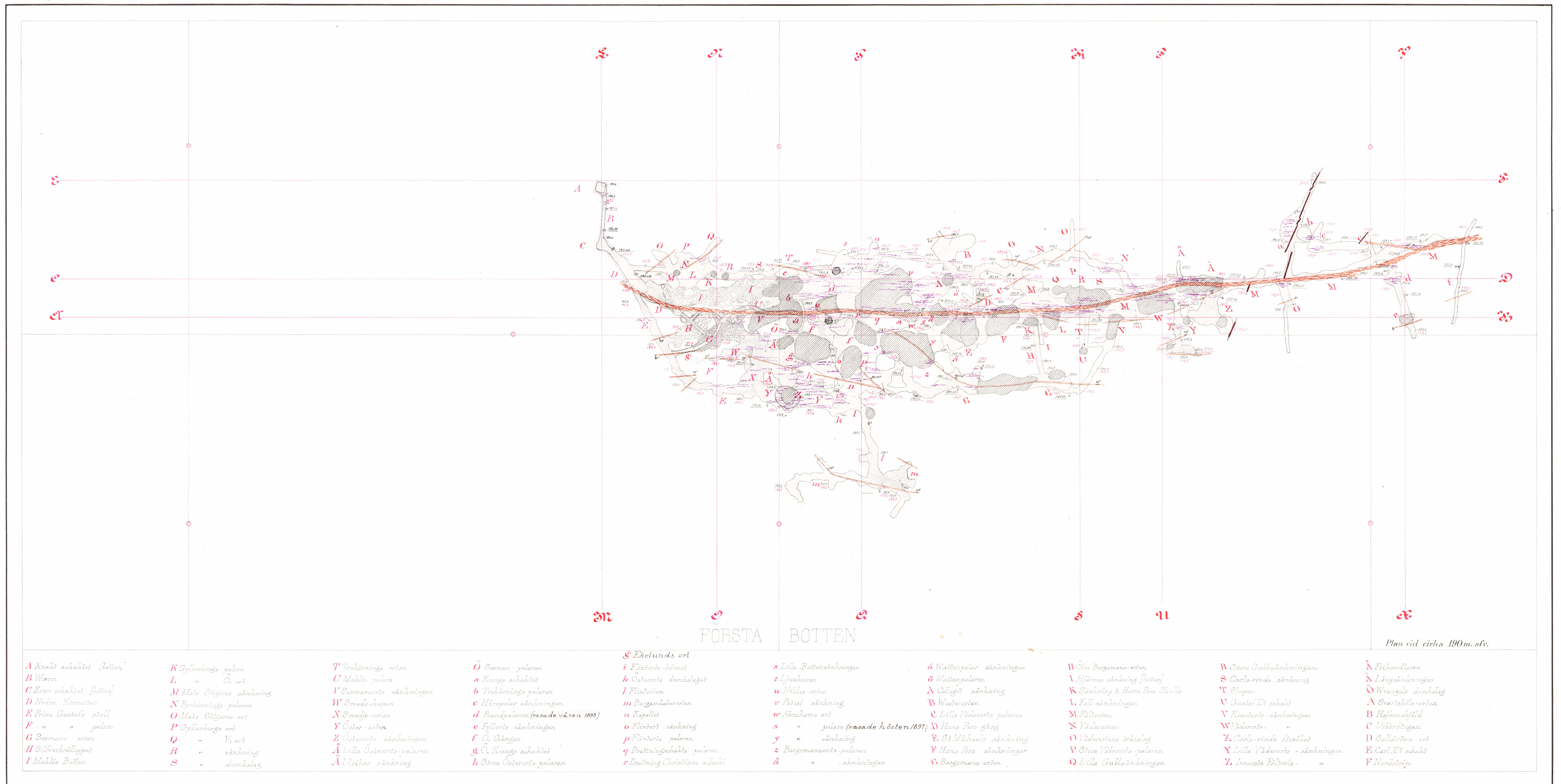

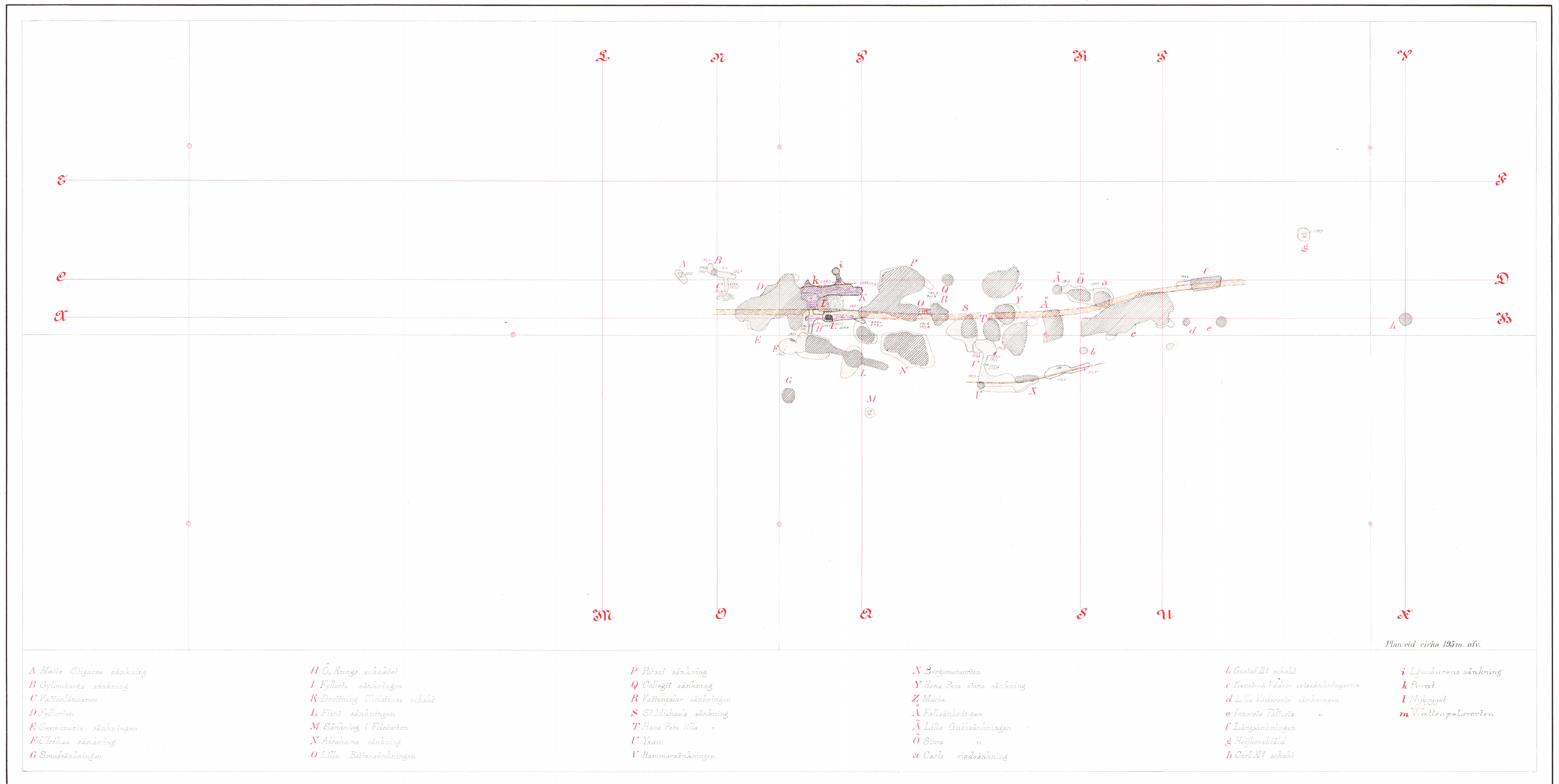
Plan vid cirka 175. m.oh.

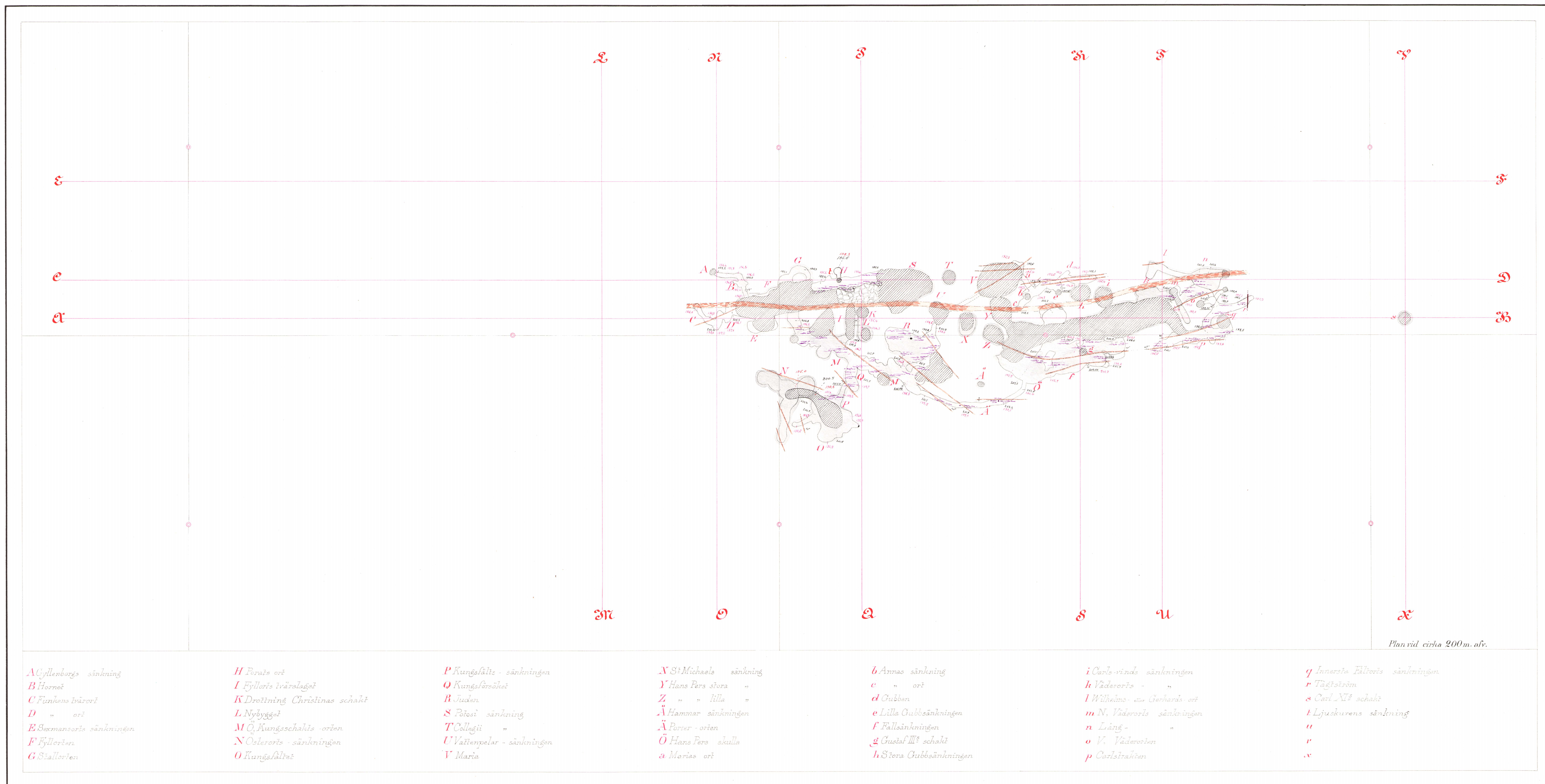
<i>A</i> Kungs orten	<i>G</i> Kron schaktet	<i>O</i> Adlersparres sänkning	<i>U</i> Hjärnes sänkningar	<i>Ä</i> Kneklischaktet
<i>B</i> S. Kungärymnings orten	<i>H</i> Kungärymnings stollen	<i>P</i> Spörans lake	<i>V</i> Grefven	<i>Ö</i> Mannheims ort
<i>C</i> V. Leijels ort	<i>I</i> Öfr. Kungärymnings orten	<i>Q</i> Riksdagsorten & Riksäpplet	<i>X</i> Gustaf III:s schakt	
<i>D</i> Ö, " "	<i>K</i> Lundströms sänkning [botter]	<i>R</i> Collings sänkning & ort	<i>Y</i> Rikstrumman	
<i>E</i> Skol orten	<i>L</i> Saxmanorts skullen	<i>S</i> Cavallerts-gällans lake	<i>Z</i> Rinmans sänkning	
<i>F</i> Öfr. Kungärymnings orten	<i>M</i> Damorlens lake	<i>T</i> Korsets sänkning	<i>Å</i> Carl XI:s schakt	
	<i>N</i> Drottning Christinas schakt			

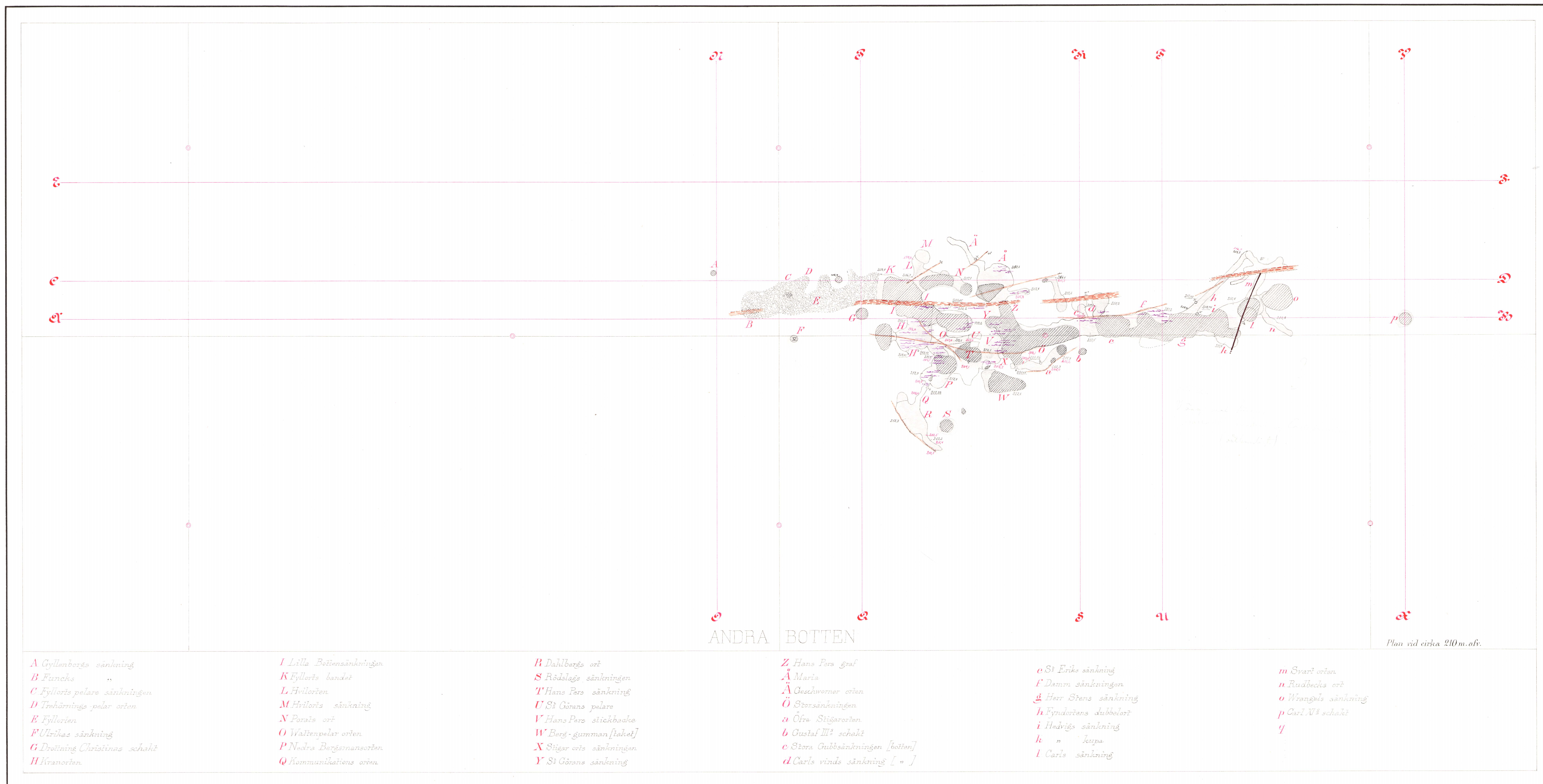

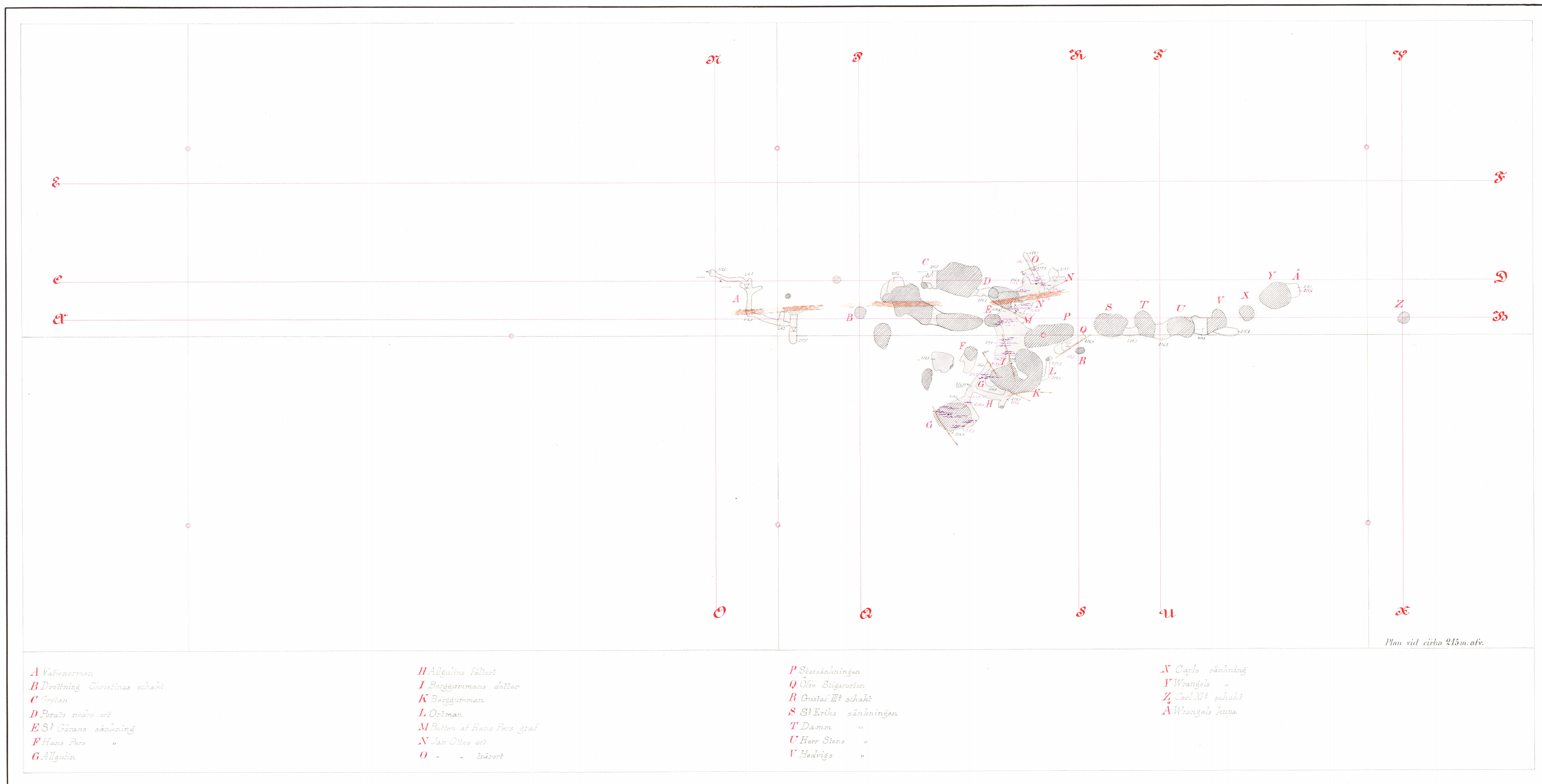

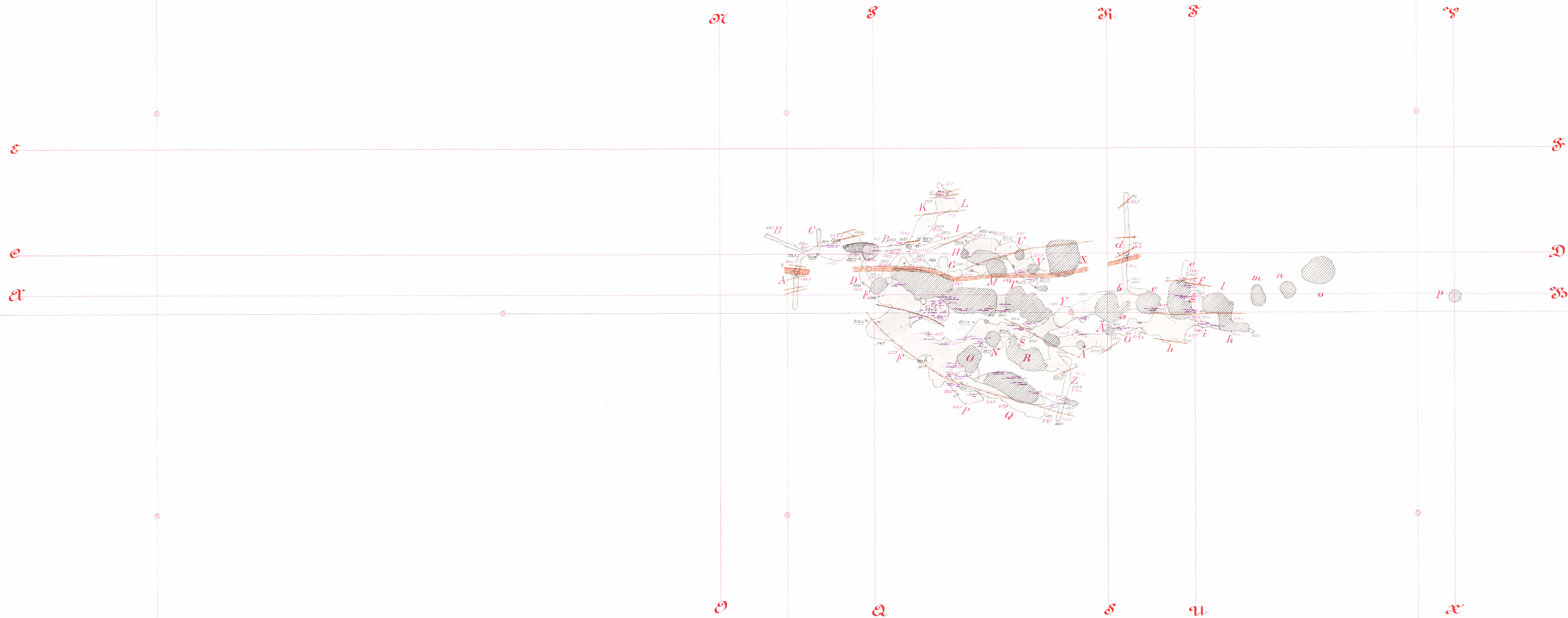

Plan vid cirka 225 m. afv.

A Elödöset
B Fäthuggaren åt S. O.
C Träthuggaren
D Hans Pers försök
E Drottning Christinas schakt
F Hans Pers grafva
G Grytan
H Collegii sänkning

I Fäthuggaren åt N. V.
K Träthuggaren
L Berndes
M Konstmästarens sänkning
N Antons sänkning
O Svedbergs "
P Allgulins [boitan]
Q Brancits ort

R Berggumman
S Daniels sänkning
T St Görans sänkning
U Benzelstjernas ort
V " sänkning
X Terra nova
Y Storsänkning
Z Berggummans tväror

Å Stiggar orten
Ä Gustaf III:s schakt
Ö Damm sänkings orten
a Lilla Mäklösen
b St Erikas strömm
c " sänkning
d Bössan
e Pistolön

f Kanosen
g Damm sänkningen
h Stororten
i Trumpeien
k Gordon
l Herr Stens sänkning
m Hedvigs "
n Carls "

o Wrangels sänkning
p Carl XI:s schakt
q

TREDJE BOTTEN

Plan vid cirka 255 m. afv.

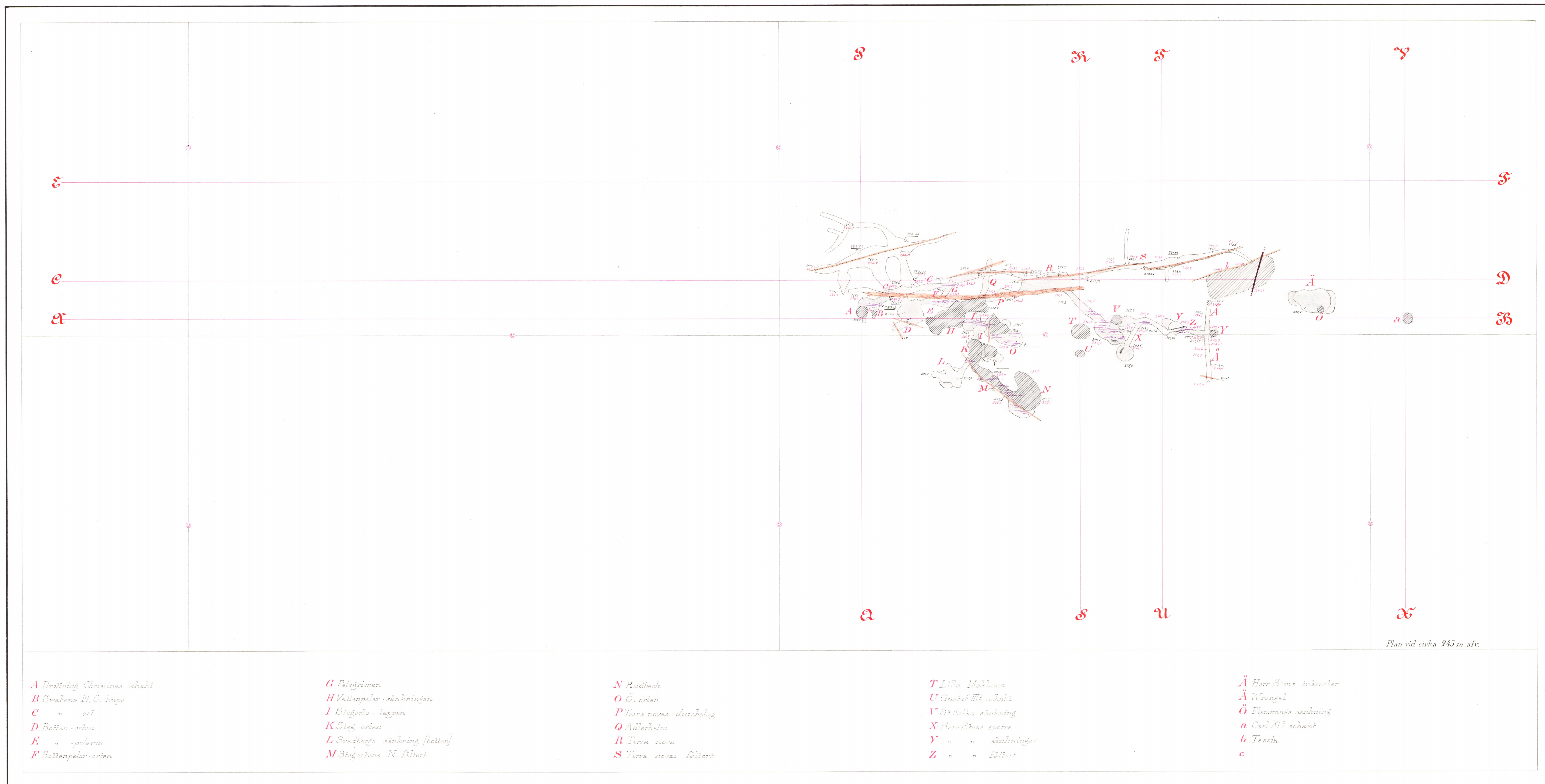
A St Görans kors
B Drottning Christinas schakt
C Swab
D St Görans V. ort
E Axels ort
F Vesira orten
G Antons sänkning [botten]

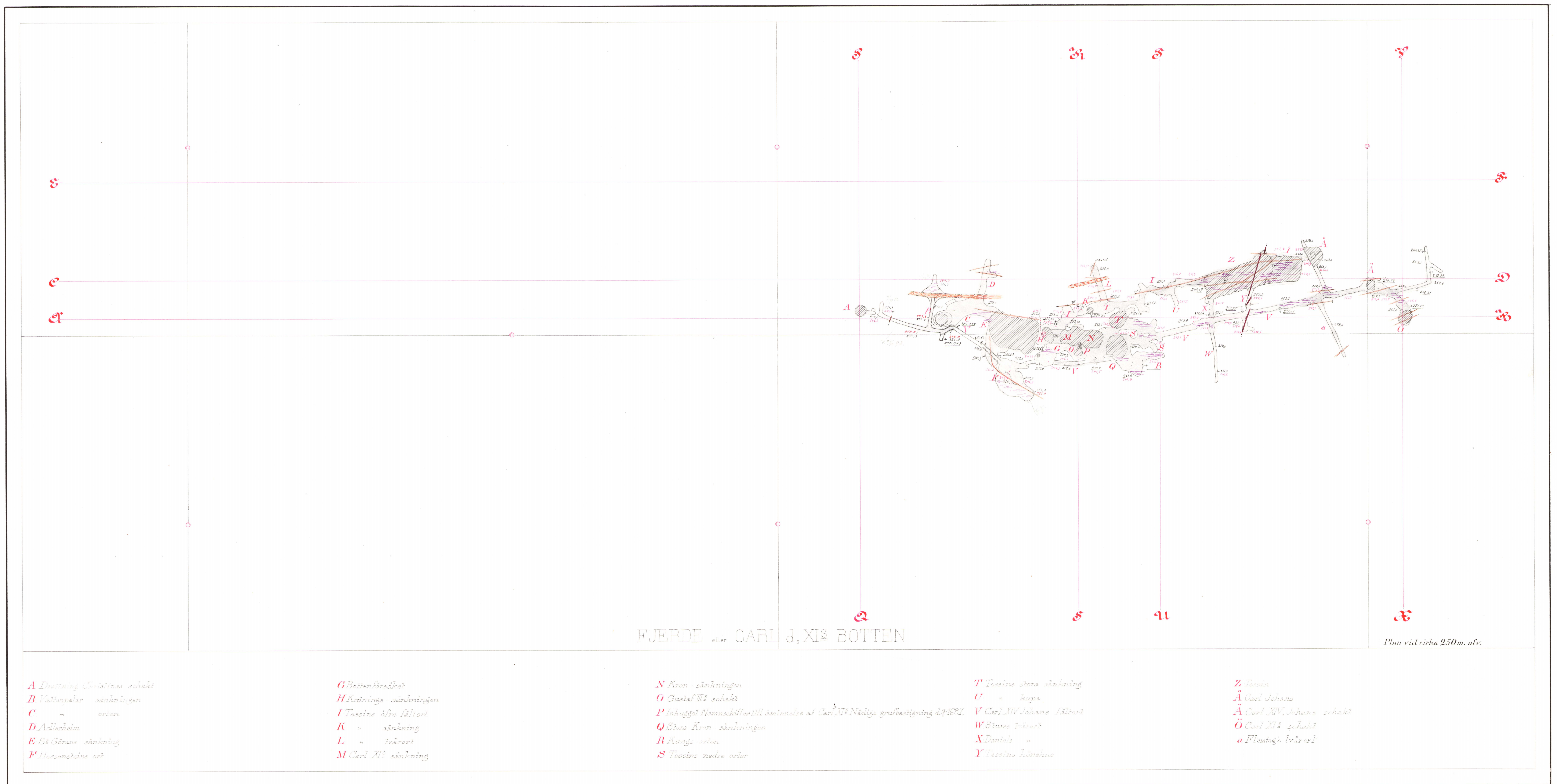
H Sredbergs sänkning
I Daniels nedre orter
K Brandts ort [botten]
L Rudbeck [takel]
M Draken
N Lilla St Görans ort
O St Görans stridsort

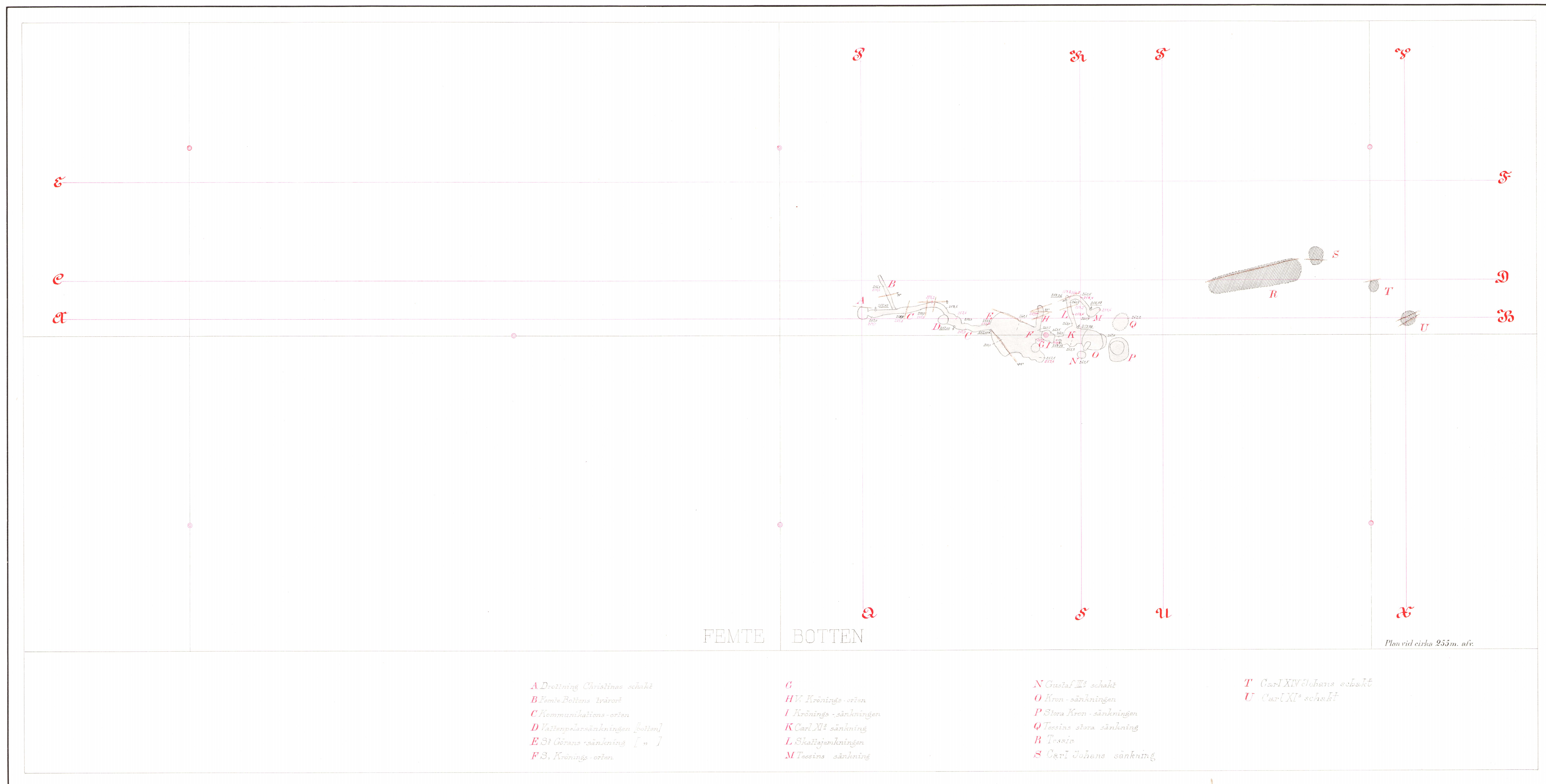
P Terra nova
Q St Görans väg
R St Eriks "
S " durchslag
T Gustaf III:s schakt
U St Eriks ort
V " grufva

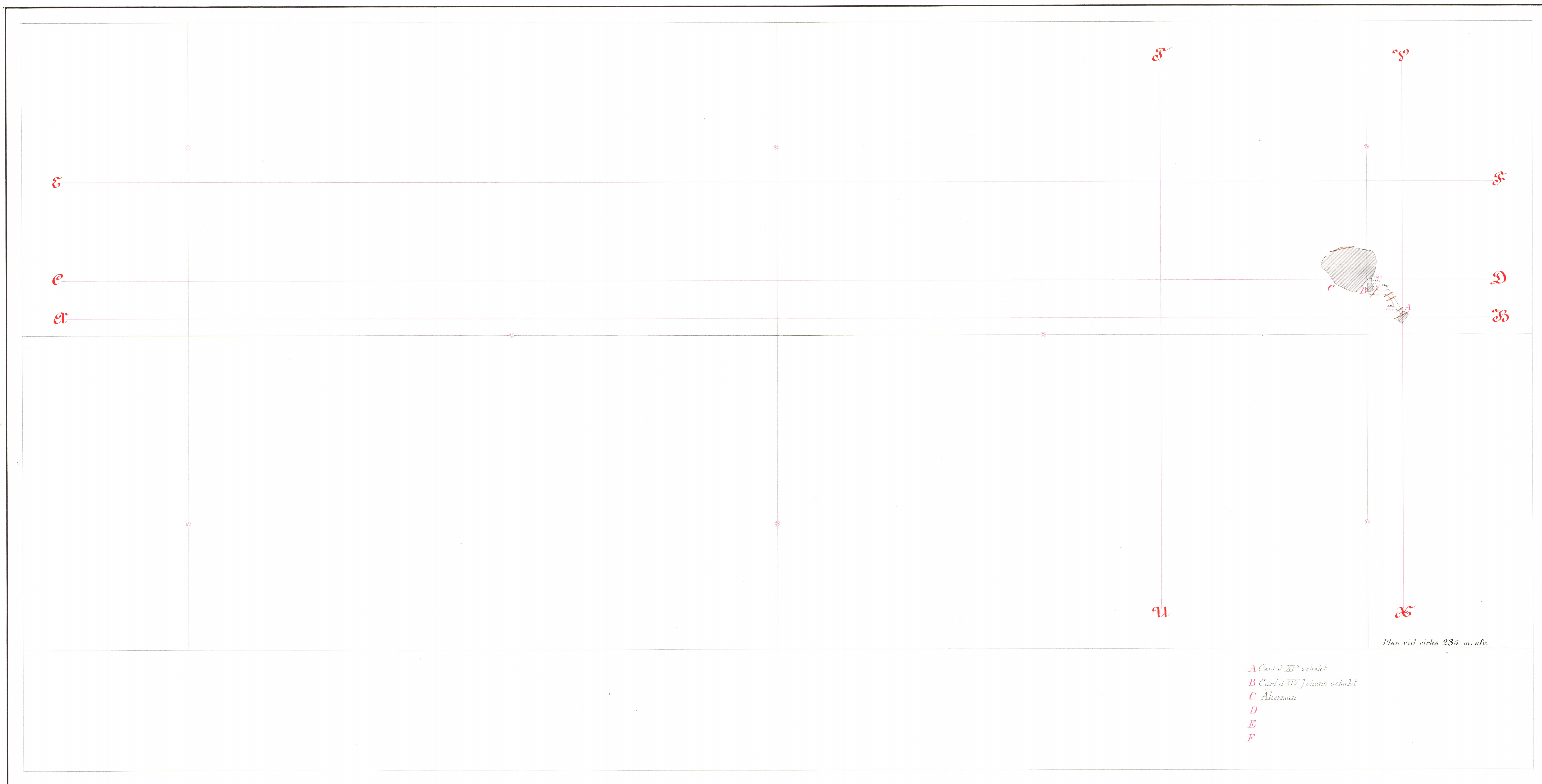
X St Eriks hals
Y Herr Stens sänkning
Z Hedvigs grufva
Å " ort
Ä Gordon
Ö Carls ort

a Carls sänkning [botten]
b Wrangel
c "
d Carls tväror
e Wrangels fallort
f " V. tväror
g Carl XI:s schakt

Sala silvergruva

Karta nr 348

Tjänsteförsändelse nr

Kungl. Kommerskollegium
Stockholm C

Beskrifning

öfver

Sala Silfvergrufva

från äldre till närvarande tid .

Sala i Febr. 1898.

348/70

Sala Silfvergrufva

Såsom, då Silfvermalen först påträffades vid Sala, har ingen med visst kunnat angifva. Nuvarande grufvatern är dock omkring år 600 eller 700 varit en ganska talrik bebyggd by. Om någon anslufning eller Silfvertidning vid man från den tiden ingenting, dock skola invånarnas smärre husgräds och prydnadsaker varit af silfver.

"Sala Storgruva" påstas emellertid vara upptäckt af Vettändarna, som omkring år 1187 började i landet. En af dessas husförmånen, "Påpulle tillad", säges först ha funnits i en kullbläst trä funnit i sten i en hållande silfvermalen, midt öfver det sedan mera utbrutna "Stinkibornas" arbetsrum. Detta skulle således varit början till den s. k. "Sala Stens grufva".

Nämnde Påpulle sökte i början hålla sitt fynd hemligt, och tros, att grufvorna fått sitt namn "Sala", som betyder fördolt. Endast en annan tolkning härleda sig "Sala" utaf sälja, när vid grufvan för varit stor marknadsplats.

Omkring år 1240 omnämnas att en mängd skärpningar upptäckts; denna uppgift torde dock mera gälla de grufvorna, som ligga inom den nuvarande längröfningen.

De första säkra underrättelser om någon grufvdrift vid "Sala grufva" äro från slutet af 1200-talet, då "Olavus Ladulas" till-

661 uttrycket
"Sala till en
nubbe"

erkände mycket goda privilegier och förmå-
ner.

Omkirning är 1400 låra arbetarna
redan varit drifna i större skala, ty silfver-
tillverkningen var då omkring 10000 löd till
årliken.

"Herr Stens grufva" påbörjades år 1480
och arbetades till ett djup 420 fot med mycket
stora arbetsrum. Malinfångstun var här
mycket god, så att Silfvertillverkningen år
1506 uppgjafs till 35266 löd till per. år.

Sedermåns uppgjafs omkirning
år 1530 "Sandrymnningen" på en lika god
fyndighet, därefter omkirning år 1560 "Kungs-
rymnningen" och "Storgrufvan", åforn denna
med goda resultat.

Nämnda arbeten fortbefros em-
den flere år och var mycket lömande. Det
oförriktiga brytningsätt, som användes, att
bryta stora soalv, utan afstättande af några
stöd för tak och väggar, skulle snart sätta
en gräns för arbetenas fortvättning. Gruf-
van blef mycket osäker, och var inträffade
ofta. Detta givde stort vattentillflöde afstäng-
de efter hand flere arbeten. År 1571 inträffas-
de den 18 Sept. och 5 Nov. tvänne stora ras
i "Herr Stens grufva" och några år därefter
i närheten hufva "Sandrymnningen". Arbe-
tarna i grufvan voro em så farliga, att detta
användes blott tillslidsfingrar, hvarf torde kom-
ma åtskilliga namn på arbetsrum, såsom
"Juthyllen", "Pälstisgrufva" och "Finngrufva"
m. fl.

Efter hand måste man öfvergifva des-
sa upfyllda arbetsrum och började därför sänka
"Kungsrymnningen" ytterligare. Vid denna
tid, åren 1607, 1608 och 1609, var Silfvertillver-
kningen minst 47, 76 och 44 löd till. År
efter påträffades dock nya analfall, hvilket
åter ökade tillverkningen.

För att blifva af med det mycket
vattent i grufvan anlades 1605 de första vatten-
konsterna. Men, som dessa byggdes i de sto-
ra dagrymnningarna, företogs de snart af
res. Detta afljålptes sedermera derigenom
att ett särskildt schakt för konsten, "Snuckt-
schaktet", började afsänkas år 1624. Det blef
tillika med genomslaget till "Sandrymnningen"
och "Snucktschaktgängen" på 83 farnars af-
vägning färdigt år 1644.

Silfvertillverkningarna hade nu
 varit år 1624, 624 löd till; 1625, 1276 löd. till; 1630,
855 löd till och år 1631, 845 löd till.

För att undersöka "Kungsrymnings-
analfallen" fortvättning på djupet anlades
år 1623 "Miklæsschaktet".

Året derpå inrättades schakt i
"Herr Stens grufva" omkirning "Lunds-schaktet"
och uppfyllde denna del af grufvan med så
våldiga ras, att de omöjligt kunde bortkaff-
as.

År 1631 påbörjades å åter sidan af
"Herr Stens grufva" "Drapprymnings-schaktet",
hvarvid påträffades den s. k. "Drapprymnings-
analfallen", som sedermera utbröts.

Ras inträffade åter i "Lundrym-

ningar" år 1640, dervid många arbetare skadades, och 6 år därefter instörtade hela taket med vinden, byggnader och varphiögar, samt uppfyllda fruntorn. "Landsrymningar" äfven "Skuggrymningar" med res.

Än var man af ras alldeles afstängt åt Loden, och "Maklås schaktet" var grufvans enda öppning, hvarifran arbetarna kunde bedrifvas. Det afsänktes i stället, så att det 1658 var 108 fannar djupt. Från detta djup måste en schaktet anläggas för både maln och vattenuppföring. Detta var trängt och besvärligt, dessutom blif, ju djupare man kom, luftvärdigheten mycket dålig; detta bidrog allt i hög grad att försörja arbetet.

För afljelpande af dessa olägenheter samt att längre i nordväst undersöka fjärdigheten anlades år 1650 "Drottning. Christinas schakt", hvilket arbete sedan forcerades, så att man efter 10 år erhöle genomslaget till under belägne arbetsrum på 106 fannars afgräning.

Efter år 1631 uppgick årligen silfvertuverkningen till 2 å 3 tusen lod. &, år 1643-1645 omkring 4500 lod & årligen och 1646 till 3000 lod &.

Från "Drottningsschaktet" kunde man om med lätthet komma åt de sedermera utbrutna stora malmsfallen på 1^a, 2^a, 3^a och 4^a bottener. År 1663 anlades nya uppföringspel med vattenkraft, hvilket underlättnade uppföringen betydligt.

Efter hand blif äfven omkring

"Drottningsschaktet" allt mera utbrutet, hvar för man, innan det blifve alldeles slut, måste söka nya tingingar. För detta ändamål anlades i malms rikthet 150 f. nordväst från "Drottningsschaktet" "Karl den XI^a schakt". Det började afsänkas 1670 och var år 1710 - 64⁷ f. djupt.

Största Silfvertuverkningen under denna tid var år 1674, då den uppgick till 7080 lod. &, derpå sjönk den år 1675 till 4260 och år 1682 till 3197 lod. &.

I östra kanten af "Karl Stens botten" började man år 1695 afsänka "Låtorts schaktet" för att komma åt de djupast belägna delarna af "Trapprymningsmalmen". År 1712 inträffade ännu ett ras i "Karl Stens grufva" och förstörde vinden, samt öfverstäckte schaktet med bergsknuter. Bäst bortogs sedan år 1738, och schaktet afsänktes till 59 fannars djup.

Under den tid "Låtorts schakt" var afstängt, fortsattes en äldre skärpning under namnet af "Förgschaktet"; det drifs från år 1725 till 1780 - 50 fannars djupt. Från detta schakt drifs sedermera den s. k. "Förgschaktsgrufva". Der har man i många orter påträffat silfvermalmen, emellan och god. gråsilfver, men någon annan samla malmen har der ej funnits.

Allt största malmsfångsten drifs vas arbetna omkring "Drottningsschaktet". För vattenuppföring från grufvans djupare delar anlades år 1774 ett stycke norr

om "Gröttningsselektet" "Eufel den III" selekt,
som utslutande användes till pumpselektet.

Efter fortsett sinkning, af "Karl-
selektet", drifs arbetet snödt djupet i en fynd-
dighet något öfver om den egentliga "Stor-
grufvfyndigheten" till år 1892.

Sedemera beslutats för att kunna
bortliga fyndiga pelare och bänd att drif-
va Grufvan med igensättningsbrytning.
Fyllnadsberg erhålles från gamla vagn-
och midstjälper genom "Gröttningsselektet".
Samma fyllning har pågått, så att 1897 de
flesta gamla urade malmspartier under
"1^a Botten" nu äro kunnat utbrytas.

Sedan slutet af 1896 brytes i "Stor-
selektgrufvan" zinkmalmer, som der före-
kommer utifran den s. k. Jutbylts skö-
len.

Silfvertilvörrningen varierade
under 1700 talet mellan 1 och 3 tusen lod.
8 pr. år. Första hälften af 1800 talet var
den öfver 3000 lod. 8 årligen, men sjönk
sedemera något.

Såla Grufva kan indelas i följande
afdelningar från söder räknadt: "Jut-
byltsgrufva", "Stor-selektgrufva", "Här-
Stens botten", "Laudrymningen", "Stor-
grufva", "Karlselektgrufva", samt längre
i norr Ny och Biskopsgrufvor.

Utmål för Såla Storgrufva lades
föret år 1741. Detta blef genom Kongl. Kom-
Skollie Res. den 21 Sept 1888 tillstånd i
norr med utmål för "Ny" och "Biskops-

grufvor" af år 1885 samt på östra sidan
med utmål för Lihtholms, Vilhelms och
Stallgrufvor af år 1888, hvilka alla samman-
ledes med det gamla till att utgå gemmen:
samt.

För anrikning af fattigare mal-
mer från grufvor byggdes år 1879 ett större
tillsändigt anrikningsverk. Det drifves af
en 37 hästars turbin, och är beräknadt för
30 ton anrikningsmalmer per dygn. Maskiner-
na deri äro: för malmens krossning: 3 tugg-
gar, 1 valverk och 4 s. k. Slabergsmaskiner;
för själva anrikningen: 6 sättmaskiner,
6 stöthärdar och 4 roterbord.

Såla år 1897 har utslutande an-
rikts blymalmer med en produktion af
1.5-2.5 ton blyetlig pr. dygn. Från och
med 1897 anrikas hufvudsakligen zink-
malmer med en produktion af 1-5 ton
zinketlig pr. dygn.

Såla i Februari 1898

Emil Öhrn.

Kartans N° 348
Diarii N° 29.
Tuk. den 8de 98.
(6 blad)

Beskrifning öfver Kompletteringsbladen
till Kartan öfver Sala grufvefält beläget på
Sala Stads område i Hultenland län.

Fol 16. Från Andenströms arbetsrum har
drifvit en ort (116.7 m. afv.) mot öster och
Söder, samt har från densamma sänkning
gjorts med till arbetsrummet Fiskartorpst

Fol 17. I Fiskartorpst har en del och
i Norden hela arbetsrummets boten stucco-
kats, utvisande att densamma afsänkts.

Blymalms grufven i det utbrutna arbets-
rummet, samt 2^{ne} skölar har inlagts i Sten
Kartan.

Fol 18. Vid ca 130 meters afv. hafva ar-
betsrummen Norden och Fiskartorpst de kar-
ter, som af Kompletteringsbladen ägas.

Fol 23. Fortsättningen af Mannheimers
ort är inlagd i detta fol.

Fol 26. För att tillgodogöra sig malmen
i ett rum har Ekilunds ort blifvit drifven.

Fol 32. En del maln har här utbrutits
invid ett gammalt arbetsrum och en
mindre delare kvarlennats till stöd mot
tak

Fol 33. För vinnande af genomslag
med oöfvan liggande arbetsrum har orten

Q

St. Erik drifits ca 12½ meter.

Fol 36 Vid inläggandet af kartan af Hess-
steinens ort visade det sig, att ortens
konturer och konturerna af Wattenfjällarsänk-
ningens arbetsrum kortade hvarandra; detta
kan förklaras deraf att orten ligger ca
3 à 4 meter lägre än bredvid varande gamla
arbetsrum. Wattenfjällarsänkningen jemte
rummet deromkring hvilket är uppfyllt
med rasberg, har på tvänne ställen an-
träffats med orten Hessastein och till
följd af de upplysningar som deraf vunnits
har situationen och bredvid liggande
arbetsrums konturer så inlagts i förhållande
till hvarandra, som af kompletteringsbladets
synes.

Profilen efter A B visar hur fylningen
förskridit i ett par arbetsrum.

På samma gång som kompletteringsbladen
för år 1892 insändes, kommas äfven svar
på en del af de anmärkningar af kartan
öfver Sala grufva, hvilka anmärkningar
man icke utan vidare upplysningar ansetts
sig kunna slår borta rätta eller kom-
plettera.

Aug. Fol 9 och 10 Ett obs! vid sänkningen
emellan tvärprofilerna G. H. och J. H. gäller

Or

antagligen en jämförelse mellan djupbladen
och profilerna hvilka ej stämma öfverens.
I längdprofilen efter E. S. är Sten Bjilkes
sänkning förlaggt för långt åt norr. I
handkartan är denna sänkning betecknad
säsom vattenfylld - ej så på stora kartan.
Svar till Fol 9:10 I längdprofilen efter
E. S. förekommer ej Sten Bjilkes sänkning
utan blott kuper Bjilkes d. Det obs:
som står på djupbladen gäller antagligen
att Sten Bjilkes sänkning nu ej är vatten-
fylld ty jämslag till Heberle (Fol III)
finnes enl. stora kartan.

Aug. Fol 19. Vid tvärprofilinien R. S. fin-
nes en med blyets angifven sänkning-
den återfinnes sträckad och ritad med bly-
ets i handkartan - afvägningsiffror saknas?

Svar till Fol 19. Hjärns arbetsrum har
inlagts i stora kartan i enlighet med
Aug. Ekelunds anteckningar i handkartan,
men då rummet nu är otillgängligt
för kontrollmätning, så har dess konturer
grickats.

Aug. Fol 20. I handkartan i trappskolan
angifven att fortsätta på östra sidan
om stora skolan i "Bulgarin" - i stora
kartan återfinnes den icke?

Svar till Fol 20. I Fol 26 synes att

trappgången blivit förkastad c^a 17 meter och
på denna nivå förmodligen ännu mer;
deraf kan förklaras att trappskolan ej åter-
finnes i arbetsrummet a^o 150 meters afgräning.

Aug. Fol 24 Med blyerts är antygt en sänk-
ning i fortsättning af Gammarten?

Svar till Fol 24 Rummet samt sänket i fort-
sättning af Gammarten har inlagts i Stora
kartan. Konturerne af ett sänke är vid
180 meters af. äfven i Stora kartan inlagts. (Rummet?)

Svar på de öfriga frågorna skola under året
insändas så snart kompletterings- och Kontroll-
mätningar blivit utförda.

Kompletteringsbladen äro upprättade på grund
af egna mätningar, som avslutades den 27^{de}
Oktober 1892, de äfven grufvarens karta kom-
pletterades af

Arne Abrahamson

P. M.

fyra anmärkingar a°. I de grufkarter, hvilka
man icke utan vidare upplysningar kunna
eller böra rätta eller komplettera.

Största delen af de med blyerts skrifne Obs. och förteckningar
äro gjorda af Ingeniör Eklund.

I karten har malms förekomst blifvit betecknad
endast på de punkter der den enligt Ingeniör
O. Gumselius' anteckningar med full säkerhet har
förekommit; En komplettering vore emellertid önskad.

Fot. 9. och 10. En obs om sänkningen emellan tvärprofili
linierna. G.H. och T.K. gäller antagligen jämförelse
mellan djupledet och profilerna - hvilka ej
stamma afrens. I° Längdprofilen efla C.F. af
Sten Hjelms sänkning förleggs för långt åt norr.
I° handkorten af denna sänkning betecknad som
vattenfylld - ej så på stora karten. ?

Fot 19. Vid tvärprofil linien R.S. finnes en med
blyerts angifren sänkning - den återfinnes sträcken
och ritad med blyerts a° handkorten - afgränsning
öfver och ned. ?

Fot. 20. I° handkorten af trappskolan angifres att
fortsätta på östra sidan om stora skolan i
"Hulgården" - a° stora karten återfinnes den
rikt.

Fol. 22. 1° Sankningarna (d.) Dittman och (c)
Bonde hafva olika konturer i de båda kart
exemplaren, i det ena äro de ritade med blyerts. ?

2° Hjärtas i Rinnmaus sankningar äro i det
ena exemplaret angifna såsom genomtry, ej så
i det andra. ?

3° I handkarta finnes en anteckning om
Stora skolan återfinnes i Skuldrummets sankning.

Fol. 24. 1° Med blyerts är antecknad en sankning i
fortsättning af Drummorten. ?

2° Rinnmaus sankning är endast ritad
med blyerts och har olika konturer på
de båda kartexemplaren.

Fol. 25. 1° Här fattas Rinnmaus sankning.

2° Selmaus ords skultans sankning synes
vara felaktig, den sydliga delen utglömd. ?

Fol. 26 En ort borde från Smids grafven (W.) vara
indrifven i pelaren F. - hurulids. ?

Fol. 29. Sankningen vid Rödlogs orten (M.) är angifven
såsom genomtry, men återfinnes inte på nästa
blad. - med blyerts står att det är botten.
sankningens

Fol. 30. En anteckning anger att Carlsankningens
södra vägg skulle vara felaktig; den är
olika på de båda kartexemplaren. ?

Fol. 31. Poratts runda ort (D) är olika på hand
kartan och på de stora kartorna. ?

Fol. 33. 1° Vid Konstmarkarortens botten borde

östra väggen finnes en genomtry. (Här)

2° Enligt oförklarande blad borde finnes en sank
ning vid Stigjorten; men återfinnes ej i detta blad

3° St Görans lilla sankning har blifvit fallad,
men detta finnes ej betecknad på kartan.

Fol. 34. Radbaks sankning (L) D. D.

Fol. 35. 1° Handkarta angifven flera ganska betyd
liga orter och sankningar utgående från Svabens
h. ö. kupa, hvilka ej finnes införda på
de stora kartorna. ?

2° Radbaks sankning är fallad, men detta är
ej i kartan infördt. ?

3° En frägnsteken finnes angående Stora skolans
förkomst i Terse noras. i Tersens orten. ?

Fol. 36. En frägnsteken angående Stora skolans förkomst

Fol. 37 I detta blad saknas Carl. Johans.
Carl. XV., Tersens, mfl. schacklar.

Fol. 38. 1° I handkarta finnes en anteckning om
Stora skolans förkomst i Schultzeheims
2° Vid (D) Schultzeheims fästort och (C)
Åkerman finnes i handkarta nya
sankningar angifna. ?

Fol. 40. I handkarta finnes med blyerts angifven
att Stora skolan framgår vid västra gränsen
af Åkermans sankning. ?

Profilerna

1° A^o ^Slångprofilen efter A. B. finnes ä^o det ena exemplaret vid tvärlinien T. R. fr^o 125. m. djup med blyerts angifven en ort utgående från marknad orten sankningen. [T.] detta öfverensstämmer med djup bladet; namn saknas - orten finnes inte ä^o del andra exemplare.

2° Sankningen Nordeaström [L.] har med blyerts gifvit ökade dimensioner i flera riktningar - det samma gäller Fiskartorp [M.] ?

3° Vid tvärlinien L. M. finnes med blyerts ä^o 170. m. djup en st^o utgående in mot reser betecknad med V. ?

A^o tvärfprofilen efter V. X. finnes ä^o det ena k^o exemplaret med blyerts angifven på Wengels tvä^o ort blyerts fortöat cirka 13 m fr^o andra sidan om stora skolan, detta bekräftar af mot svarande djupblad. - likasä^o har en tvärlin blyerts drifven orten ut från Carl XI. schakt cirka 6. m.

